

De stempel van PS en Ecolo?

PASCAL DELWIT · Centre d'étude de la vie politique de l'Université libre de Bruxelles (ULB)

Hoewel N-VA en Vlaams Belang De Croo I wegzetten als een links, francofoon project zonder Vlaamse meerderheid, haalde PS verrassend genoeg vrijwel geen belangrijke bevoegdheden binnen. De Franstalige socialisten riskeren in een existentiële crisis terecht te komen.

Maandag 27 mei 2019. We bevinden ons, zeer vroeg in de ochtend, in een studio. De verkiezingsresultaten passeren de revue. Sommigen blijven maar doorbomen over de mythe van het Waalse landsgedeelte dat steeds verder naar links opschuift en het Vlaamse dat alsmaar rechtser wordt. Naast mij neemt Jean-Marc Nollet, covoorzitter van Ecolo, plaats. Zijn partij heeft niet het verhoopte resultaat gehaald in Wallonië, maar in vergelijking met 2014 is er toch (forse) winst geboekt. In Brussel komt Ecolo zelfs op kop voor de Kamer, waardoor het een vierde zetel binnenhaalt ten nadele van PS. We geraken aan de praat en Nollet slaat aan het rekenen. Hij toont me een kladje en lacht veelbetekenend. Ik lees: 'Regering: PS-sp.a, MR-Open VLD, Ecolo-Groen en CD&V'. Ik merk op dat een dergelijke coalitie een harde noot wordt om te kraken voor CD&V en de Vlaamse liberalen. Maar met het einde van het reclameblok, komt er ook een einde aan onze bespiegelingen.

De socialistische kopstukken in de studio zitten in zak en as. PS heeft haar slechtste resultaat ooit laten noteren. PTB en Ecolo hebben forse winst geboekt. Bij de regionale stembusslag redt PS nog net de meubelen, waardoor zij aan zet komt om een meerderheid te vormen en ook de minister-president levert. Achter de

schermen wordt de campagne al genade-loos gefileerd. Maar wat de bestuurders van PS het meest bezighoudt is dat zij op het federale niveau niet met N-VA door één deur kunnen. Hun standpunt – feitelijk was het een belofte – is helder: ‘De volgende federale regering zal er één zijn met PS en zonder N-VA, of met N-VA en zonder PS’, riep Elio Di Rupo zeven weken voor de verkiezingen. Een dag na de verkiezingen is het voor de socialisten aan tafel zonneklaar dat N-VA niet langer ‘*incontournable*’ is, én dat CD&V strikt genomen niet noodzakelijk is om een meerderheid te vormen; maar zij beseffen donders goed dat zoiets in Vlaanderen vrijwel niet te ‘verkoppen’ valt. ‘Hadden we geweten dat we op dit resultaat afstevenden, dan hadden we een coalitie met N-VA nooit op voorhand uitgesloten’, laat een eminente en hooggeplaatste socialist zich enkele dagen later ontvallen. PS lijkt zich plotseling in een heel weinig comfortabele positie te bevinden, nadat zij vier jaar lang de ‘leugen’ van Charles Michel had gehegeld, met name dat hij niet met N-VA zou regeren.

En dus zijn de uitgangspunten van PS en Ecolo om de knoop van de regeringvorming te ontwarren, verschillend. De Franstalige groenen hoeven niet te bewegen: zij zeggen, zoals voorheen, dat zij bereid zijn om hun verantwoordelijkheid op te nemen in een regering zonder N-VA. Het kost hen ook geen moeite om aan dat standpunt vast te houden, want er wordt hen niets gevraagd. In de kringen van de koning en in het hoofd van de leiders van de voornaamste Vlaamse partijen wordt er ook niet aan hen gedacht om een meerderheid te vormen. Ecolo kan lekker coherent blijven: het is immers een fijne gedachte dat N-VA en PS uiteindelijk toch samen zouden gaan regeren.

Wat PS betreft, weinig zal haar leden en kaders bespaard blijven na 26 mei 2019. Nu eens herhalen Paul Magnette en ander

PS-tenoren dat er geen sprake van kan zijn om met N-VA in zee te gaan, dan weer geven zij aan dat zij niemand uitsluiten. Idem wat de groenen betreft. Nu eens klinkt het dat hun deelname aan de regering absoluut vereist is; dan weer wordt er gewerkt aan andere formules. De bochten zijn spectaculair. Nog in juni klinkt het dat men op weg is naar een ‘klassieke tripartite of naar nieuwe verkiezingen’. Eind juli is een ‘staats hervorming niet te vermijden’ en zit er zogezegd vaart in de onderhandelingen met N-VA. Om vervolgens weer van koers te veranderen en te kiezen voor Vivaldi. Vanzelfsprekend, de situatie oogde bijzonder complex, maar wat meer coherentie had toch wel gemogen.

Op 30 september is het dan zover: de geboorte van Vivaldi. Zoals kon worden verwacht, oogt het regeerakkoord bijzonder vaag. De tekst valt vooral op door wat er niet in staat. Veel moet nog worden uitgeklaard en dus onderhandeld onderweg. En de tekst barst van beleidsvoornemens, waardoor menig waarnemer zich afvraagt wat de budgettaire gevolgen zullen zijn, zeker in tijden van economische crisis. Het beleid van deze regering zal pas kunnen worden beoordeeld als we zien welke keuzen zij maakt in de publieke sector.

DE PORTEFEUILLES VAN PS

Verbazend, vanuit het oogpunt van PS, is de portefeuilleverdeling en het team dat aantreedt voor PS. Dat Paul Magnette de ‘16’ niet heeft gepakt, is tamelijk logisch. Aangezien de grootste en de tweede grootste Nederlandstalige partij geen deel uitmaken van deze regering, was het vrijwel uitgesloten dat er een Franstalige premier zou aantreden. Dat er vrijwel geen belangrijke bevoegdheden door PS zijn geclaimd, is andere koek. Noch Buitenlandse Zaken, noch Binnenlandse Zaken, noch Justitie – drie kerntaken van de staat – gaan naar

socialisten. Het betekent, onder meer, dat zij het domein van de internationale en de Europese politiek volledig overlaten aan de liberalen, in de wetenschap dat Charles Michel de voorzitter van de Europese Raad is en Didier Reynders EU-commissaris. Evenmin heeft PS de hand kunnen leggen op de posten van Financiën en Begroting, domeinen waarin toch budgettaire knopen zullen moeten worden doorgehakt, én de portefeuille van Volksgezondheid en Sociale Zaken. Conclusie: met zeven zetels minder dan PS, haalt Open VLD de '16', Justitie en Begroting binnen!

Wat staat daar tegenover? Landsverdediging, een departement met een gering vermogen om dingen te veranderen. Economie, maar ook daar kunnen geen mirakels worden verricht, zij het dat met een goede communicatie de rechten van de consumenten in de *picture* kunnen worden gezet. Werk, waarbij de interpretatie van de loonwet van 1996 een issue wordt. En ten slotte de post van Pensioenen en Sociale Integratie, een domein waar belangrijke uitdagingen wachten, maar ook één waar PS permanent zal worden herinnerd aan haar belofte om niet in een regering te stappen zonder de wettelijke pensioenleeftijd naar 65 terug te brengen. Totaal onverwacht heeft PS-voorzitter Paul Magnette echter laten weten dat 'dat thema niet goed heeft uitgepakt in de campagne' en een slecht 'symbool' was, terwijl zowel Elio Di Rupo als hijzelf er een strijdpunt van hadden gemaakt en het één van de 170 engagements van PS is. Overigens wordt de kwestie van de verhoging van het minimumpensioen een heus politiek en budgettair gevecht, waarbij al in de pre-formatie de krijtlijnen zijn getrokken. Komt er een 'relanceplan' tussen de federale overheid en de gefedereerde entiteiten, dan wordt dat gevecht er zeker niet makkelijker op, want iedereen zal een stukje van de taart willen. Ten

Thomas Dermine

Staatssecretaris voor Relance
en Strategische Investerings

slotte is ook het Kamervoorzitterschap niet echt een cruciale functie. Maakt men dus de balans van de portefeuilleverdeling op, dan is het verschil met de legislatuur 2011-2014 wel heel opvallend. Toen haalde PS de '16', Sociale Zaken en Volksgezondheid, Overheidsbedrijven en Ontwikkelingssamenwerking binnen, naast het Kamervoorzitterschap.

Ook de keuze van de PS-ministers kan verrassend worden genoemd, maar bij nader inzien is zij dat niet echt. Zoals dat al vele tientallen jaren gaat, wordt daarbij rekening gehouden met provinciale evenwichten en de politieke concurrentiestrijd. Meestal hebben sterke persoonlijkheden een voetje voor. En toch is er deze keer (veel) minder met die factoren rekening gehouden. Minister van Defensie, Ludivine Dedonder, geniet bijvoorbeeld vrijwel geen bekendheid in Franstalige kringen. Zij is de levensgezellin van de burgemeester van Doornik en toch zetelt zij in het college van burgemeester en schepenen, wat dus tegen de geest is van de gemeentewet. Aan deze ongezonde situatie komt nu een einde (Dedonder werd effectief verkozen). Pierre-Yves

Dermaigne dan. Hij is afkomstig uit de kleine federatie Dinant-Philippeville en vooral de meest trouwe bondgenoot van Paul Magnette. Hij geldt als een volbloed regionalist, beheerde de portefeuille van Huisvesting en Lokale Besturen in de Waalse regering, en toch oeteert hij nu voor de federale regering. In de Kamer heeft hij nooit gezeteld, maar hij voert nu wel de titel van vicepremier en minister van Economie en Werk. Karine Lalieux, minister van Pensioenen, Sociale Integratie, Armoedebestrijding en Personen met een Handicap, komt uit Brussel en is onbetwistbaar van een bijzonder kaliber. Zij is al twintig jaar Kamerlid, kent haar dossiers, werd vaak getipt als minister, maar moest telkens het loodje leggen; of voor Laurette Onkelinx of voor een kandidaat die beter de diversiteit in Brussel weerspiegelt. Zij dacht eigenlijk dat zij een carrière als minister op haar buik kon schrijven en plooidde zich dubbel als OCMW-voorzitter in Brussel, maar zie, nu is zij toch tot het ministerambt geroepen. Toen er in de zomer van vorig jaar een nieuwe voorzitter van de Brusselse federatie moest worden gekozen, gaf zij haar steun aan Rachid Madran, de ongelukkige uitdager van Ahmed Laaouej.

Thomas Dermine, de nieuwe staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings, komt uit een heel andere hoek. Hij is een handelsingenieur, behaalde een diploma politieke wetenschappen, werkte voor McKinsey, om vervolgens na de sluiting van Caterpillar de industriële herstructurering in de regio Charleroi in goede banen te leiden (plan Catch). Niet dat hij vier jaar later zulke indrukwekkende resultaten kan voorleggen. Maakt niet uit, hij gaat voor een bliksemcarrière in PS. Wanneer Paul Magnette voorzitter wordt, is voor hem het directeurschap van het Institut Emile Vandervelde, de studiedienst van PS, weggelegd. De keuze is omstreden. Thomas Dermine

noemt zichzelf een 'centrist', steekt zijn 'liberale economische opvattingen' niet onder stoelen of banken, en meent dat het 'onderscheid tussen links en rechts zijn beste tijd gehad heeft'. Hij was ook geen lid van PS. Wel van verschillende denktanks en stichtingen die niet meteen met het socialistische gedachtegoed worden geassocieerd. Zijn aanpak is die van een manager, zijn profiel is er niet meteen één dat de meer volkse segmenten van het electoraat aanspreekt of de loontrekkende middenklasse. Zelf spreekt hij van een nieuwe 'progressieve uitdaging'. Hij is intussen ook vicevoorzitter van de Raad van Bestuur van de RTBF en lid van de Raad van Bestuur van Brussels South Charleroi Airport.

Dat Eliane Tillieux, oud-minister in de Waalse regering, voorzitter van de Kamer is geworden, heeft menig waarnemer perplex doen staan. Zonder tussenkomst van Elio Di Rupo was er immers voor haar geen plaats weggelegd geweest op de Kamerlijst in Namen. En voor de kop van de lijst voor de Waalse verkiezingen had zij ook al de burgemeester van Sambreville, Jean-Charles Luperto, moeten laten voorgaan. Mevrouw Tillieux is nooit Kamerlid geweest. Zij leidde PS in Namen, maar noch in de stad noch in de provincie Namen heeft zij potten gebroken. De socialisten scoorden daar nooit slechter. Bovendien zet zij een stapje vooruit op een moment dat een ander lid uit de provincie, Pierre-Yves Dermaigne, minister wordt.

Het is ook altijd interessant om vast te stellen wie naast een ministerpost heeft gepakt. Dan spreken we op de eerste plaats over Ahmed Laaouej, PS-fractie leider in de Kamer, een dossiervreter en de man met de meeste parlementaire ervaring. Ook valt het op dat de federatie Luik geen minister levert, én dat er geen jonge veelbelovende man of vrouw aantreedt. Zulk iemand zou buitengewoon goed van pas

komen in de electorale concurrentiestrijd met Ecolo en PTB.

Overigens wordt Pierre-Yves Dermagne in de Waalse regering opgevolgd door Christophe Collignon, zoon van de voormalige minister-president van Wallonië, Robert Collignon. Christophe Collignon is er niet in geslaagd om even goed te doen als zijn vader in Amay; voor de burgemeesters-jerp heeft hij het onderspit moeten delven tegen Jean-Michel Javaux van Ecolo. En dus is hij uitgeweken naar Huy, waar hij wel een koehandeltje sloot met de uit-tredende burgemeester Alexis Housiaux. Collignon junior ging de wachtkamer in voor een ministerpost, en die heeft hij uiteindelijk gekregen. Het duurde wel heel erg lang, vond hij zelf.

DE PORTEFEUILLES VAN ECOLO

Bij Ecolo vallen er inzake de portefeuille-verdeling minder verrassingen te noteren. Georges Gilkinet, uit de provincie Namen, zit al 13 jaar in de Kamer. Hij geldt als iemand die zijn dossiers kent en heeft de covoorzitters geassisteerd bij de regerings-onderhandelingen. Hij zal voor de groenen het verschil moeten maken inzake Mobiliteit, een complexe portefeuille. En dan is er Zakia Khattabi, die eerder naast een benoeming bij het Grondwettelijk Hof greep, daardoor in onrustig vaarwater terecht kwam, maar toch is opgevist als minister. Als covoorzitter heeft Khattabi tussen 2015 en 2019 mee de koers van Ecolo uitgezet. Zij is zowel senator als Kamerlid geweest. Nu wordt zij dus minister van Klimaat, Milieu en Duurzame Ontwikkeling, een logische keuze gezien de aard van haar dossiers en het ontbreken van een valabele andere kandidaat in een diverse stad als Brussel. Haar wacht de uiterst lastige taak om inzake Milieu enige vooruitgang te laten zien zonder daarvoor over veel middelen te beschikken. Het dossier van de kerncentrales ressorteert immers onder Tinne Van der

Straeten (Energie). En over de essentie van de Europese Green Deal heeft zij vanzelfsprekend niet veel te zeggen. Ten slotte is er Sarah Schlitz, de rijzende ster aan het politieke firmament in Luik, waar ook Ecolo – zoals PS – het hoofd moet bieden aan de alsmaar sterker wordende PTB. Sarah is de kleindochter van Henri Schlitz, voormalig burgemeester van de stad. Zij kandideerde eerst voor een plek in de provincieraad en werd vervolgens député, nadat Muriel Gerkens tot ontslag werd gedwongen. Een vertegenwoordiger uit Henegouwen ontbreekt in het groene team. Maar niet vergeten dat met Jean-Marc Nollet als covoorzitter en Bénédicte Linard als vicepresident van de Franse Gemeenschapsregering deze provincie toch ook meetelt.

ONDERHANDELEN OVER UITVOERING VAN HET REGEERAKKOORD

PS en Ecolo zullen hun stempel onderweg, tijdens de legislatuur, op deze regering moeten drukken door goed te onderhandelen over de uitvoering van het regeerakkoord. Het is niet zeker of zij daarin zullen slagen, maar sommige dossiers bieden alvast mogelijkheden. Voor de groenen zijn zowel de sluiting van de kerncentrales in 2025 als het aanpakken van de geluidsoverlast van vliegtuigen de referentiedossiers. De socialisten riskeren in een existentiële crisis terecht te komen. PS maakt een geslagen indruk, oogt veel minder solide op organisatorisch vlak en moet een beroep doen op consultants om een project voor Wallonië te bedenken en op de rails te zetten. Zij lijkt niet langer in staat om aan de uitdagingen waar zij voor staat het hoofd te bieden. Op wittebroodsweken moet zij niet hopen, dat heeft de eerste peiling na de vorming van de federale regering al uitgewezen.

Vertaling: Jan Vermeersch